

Венгринюк О.В.,
старший викладач кафедри педагогіки,
психології та теорії управління освітою
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»
e-mail: estetmetod@gmail.com

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2023/2024 Н.Р.

У 2023/2024 н.р. продовжується впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898, в якому окреслено мету, вимоги до результатів навчання здобувачів освіти на кожному циклі навчання в межах освітньої галузі, зокрема, мистецької освітньої галузі та новими модельними навчальними програмами з навчальних предметів та інтегрованих курсів, визначених Типовою освітньою програмою (наказ МОН від 19.02.2021 № 235), що реалізують цей стандарт освіти [2]. Відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти, формату «Нової української школи» на період до 2029 року, почнуть працювати учні 6-х класів усіх закладів загальної середньої освіти України [4].

У Державному стандарті базової середньої освіти перший цикл навчання у базовій школі (5-6 класи) визначено як адаптаційний. Адаптація дитини до навчання в базовій школі відбувається поступово, відповідно до індивідуальних особливостей кожної дитини. Адаптаційний період надає дитині можливість безболісно пристосуватися до нових умов навчання та знизити рівень стресу. Зважаючи на це, рекомендуємо упродовж навчання у першому циклі (5-6 класи) створювати максимально сприятливі умови для адаптації дитини у базовій школі.

Мистецьку освітню галузь реалізують 4 модельні навчальні програми інтегрованого курсу «Мистецтво» 1 програма міжгалузевого інтегрованого курсу «Драматургія і театр» [5].

Програми розміщено на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України та сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»[5.].

Звертаємо увагу на те, що Типовою освітньою програмою на реалізацію мистецької освітньої галузі, а також інтегрованого курсу «Мистецтво» рекомендовано **2 години** [7].

Враховуючи те, що програма інтегрованого курсу представляє органічне поєднання змісту різних видів мистецтва з домінантністю музичного та образотворчого, цей курс може викладати як один, так і два вчителі (вчитель музичного мистецтва; вчитель образотворчого мистецтва), які мають співпрацювати у команді, узгоджуючи планування своїх уроків для формування в учнів мистецьких компетентностей та реалізації практико-орієнтованого компонента змісту програм.

Якщо даний предмет викладають два вчителі, тоді педагоги на основі модельної навчальної програми створюють навчальну програму, де виокремлюється дві складові за видами мистецтва, із зазначенням відповідної кількості годин: «Мистецтво: музичне мистецтво» (**1 година на тиждень**), «Мистецтво: образотворче мистецтво» (**1 година на тиждень**).

У класному журналі для кожної складової відводяться окремі сторінки, на яких після назви інтегрованого курсу через двокрапку прописується уточнення: «Мистецтво: музичне мистецтво», «Мистецтво: образотворче мистецтво».

Звертаємо увагу на те, що для реалізації завдань мистецької освітньої галузі необхідною умовою є дотримання інтегративного підходу через узгодження програмового змісту та результатів навчання з різних видів мистецтва. Тому необхідною умовою є впровадження інтегрованого курсу «Мистецтво» протягом усього навчального року, не виокремлюючи його складові (музичну, образотворчу) в окремі навчальні періоди (семестри).

Модельні навчальні програми інтегрованого курсу «Мистецтво» повною мірою охоплюють результати навчання, які зазначені в Державному стандарті базової середньої освіти [5].

Модельна навчальна програма міжгалузевого інтегрованого курсу «Драматургія і театр» охоплює результати навчання двох освітніх галузей – мовно-літературної та мистецької – реалізує частково. Відповідно міжгалузевий інтегрований курс може впроваджуватися в закладі освіти одночасно з інтегрованим курсом «Мистецтво», а не замість нього – для поглиблення і поширення внутрішньогалузевих і міжгалузевих зав'язків, більш детального ознайомлення учнів з одним із видів мистецтва – театрального. Тому в навчальному плані закладу освіти не рекомендовано замінювати

інтегрований курс «Мистецтво» міжгалузевим інтегрованим курсом «Драматургія і театр».

У Концепції Нової української школи іде мова про те, що навчання учнів має відбуватися на основі компетентнісного та діяльнісного підходів до навчання. Адже сьогодні недостатньо просто засвоїти окремі знання, набути певні уміння, важливо навчитись їх застосовувати як у типових, так і в нестандартних, нових для дитини ситуаціях. Це дає змогу сформувати ціннісне ставлення до цих знань, навчитись адаптуватись та шукати шляхи ухвалення рішень у різноманітних ситуаціях. Зазначимо, що для реалізації цих завдань у дитини мають системно і послідовно формуватись предметні мистецькі (музичні, образотворчі тощо) компетентності – мистецькі знання, уміння і ставлення, які дитина вільно могла би застосовувати у житті [3].

Саме тому державні стандарти освіти і модельні навчальні програми не визначають кількісну чи якісну складову інформації (мистецького змісту), яку дитина має засвоїти в процесі навчання. Провідними є результати навчання, які мають проявлятися через певні дії учнів – як вияв сформованості у них визначених умінь, розуміння мистецьких понять, виявлення емоційного ставлення. Вчитель самостійно обирає освітні технології, види мистецької діяльності учнів, мистецькі твори для сприймання (орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості), визначає обсяг годин для опанування розділу (теми) програми і досягнення учнями очікуваних результатів навчання тощо.

Для учнів 6-го класу різними авторськими колективами створено підручники інтегрованого курсу «Мистецтво», що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Їх електронні версії розміщено в електронній бібліотеці Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», а також для оптимізації пошуку програмового і навчального контенту для 6-х класів на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» у розділі «Нова українська школа» розміщено «Навчально-методичну скарбницю», де з кожної освітньої галузі систематизовано модельні навчальні програми та новостворене навчально-методичне забезпечення [5].

Реалізація діяльнісного підходу в адаптаційному циклі (5-6 класи) на уроках мистецтва відбувається через різноманітні форми практичної діяльності учнів, у процесі чого відбувається їхнє самовираження у співі (зокрема виконанні одноголосних та багатоголосних творів, співі в ансамблі та хорі), інструментальному

музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні тощо, де виявляється творчість, ініціативність, формується і розвивається здатність співпрацювати з іншими людьми. Діяльність на уроках мистецтва – це також обговорення творів мистецтва, виявлення емоційно-ціннісного ставлення до них, аналіз їхнього змісту тощо. У процесі цього виду діяльності ефективно формуються і розвиваються такі наскрізні вміння, як уміння висловлювати власну думку, здатність логічно обґрунтовувати позицію, критично мислити тощо. Саме тому під час конструювання кожного уроку, педагогу необхідно залучати різні прийоми і форми роботи щодо сприймання та аналізу-інтерпретації творів мистецтва.

Інтегрований підхід в освітньому процесі це має бути збалансовано і педагогічно доцільно. Досвід упровадження інтегрованого підходу в загальній мистецькій освіті засвідчив, що під час конструювання уроку мистецтва для розкриття, емоційного посилення певної світоглядної теми навколо домінантного виду мистецтва (зазвичай, це музичне і образотворче мистецтво) «залучаються» твори інших видів мистецтва. Таким чином, на уроці певна тема щонайперше розкривається завдяки мові одного (домінантного) виду мистецтва, а твори (або види діяльності) з інших видів доповнюють і збагачують загальне сприйняття.

Оцінювання досягнень учнів в галузі мистецької освіти необхідно здійснювати у площині формувального та підсумкового видів оцінювання (наказ МОН № 289 від 01.04. 2022 року) [8].

Враховуючи провідний принцип Нової української школи – дитиноцентризм, оцінювання має бути особистісно-орієнтованим, і віддзеркалювати динаміку розвитку дитини, визначати її особисті переваги, досягнення у пізнавальній, художньо-творчій, іншій діяльності. Саме на це спрямовує формувальне оцінювання, яке орієнтує вчителя на спостереження за навчальним поступом кожного учня/учениці. Такий вид оцінювання триває постійно упродовж навчання дитини у школі. Формувальне оцінювання – це один з педагогічних інструментів у реалізації особистісно-орієнтованого підходу в освіті. Формувальне оцінювання може здійснюватися у формі само- та взаємооцінювання.

Орієнтирами для здійснення формувального оцінювання є очікувані результати навчання учнів, визначені модельною навчальною програмою. Їх використовують для організації постійного спостереження за динамікою формування певних умінь та навичок, що співвідносяться з очікуваними результатами та особистим розвитком учня (учениці).

У мистецькій освітній галузі рівень досягнення обов'язкових результатів навчання Державного стандарту базової середньої освіти і, відповідно, в модельних навчальних програмах як досягнення очікуваних результатів навчання на певний період навчання встановлюється через:

- вияв обізнаності учня/учениці у сфері мистецтва, зокрема розуміння особливостей того чи того виду мистецтва (мови, жанрів тощо);

- демонстрацію учнями/ученицями практичних умінь у галузі мистецтва;

- виявлення учнями/ученицями естетичного ставлення – емоційного, оцінного, критичного, до творів мистецтва, різних мистецьких явищ повсякдення, власної творчості та творчості інших.

Саме тому оцінювання результатів навчання в мистецькій освітній галузі визначено за критеріями: **пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва; практична мистецька діяльність; емоційне ставлення до мистецтва**, показники яких узгоджено з результатами навчання Державного стандарту базової середньої освіти.

Група результатів навчання	Рівень досягнення результатів навчання			
	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Пізнає, аналізує та інтерпретує твори мистецтва	розрізняє види мистецтва, але не визначає виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва і називає окремі виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, характеризує основні виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, інтерпретує виражальні засоби при аналізі творів мистецтва
	бере участь в обговоренні творів мистецтва, не пояснює свою позицію, не	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, але не пояснює свою позицію,	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою

	застосовує термінологію	не застосовує термінологію	позицію, частково застосовує мистецьку термінологію	застосовує мистецьку термінологію
Здійснює практичну мистецьку діяльність	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (з допомогою вчителя)	демонструє практичні уміння у мистецькій діяльності (переважно з допомогою вчителя)	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності, виявляє ініціативність, оригінальність
	використовує цифрове середовище лише в окремих ситуаціях	ситуативно використовує цифрове середовище, потребує допомоги вчителя	регулярно використовує цифрове середовище, але потребує допомоги вчителя	самостійно використовує цифрове середовище
	бере участь у колективній мистецькій діяльності лише в окремих ситуаціях	бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності, виявляє ініціативу
Виявляє естетичне ставлення: емоційне, оцінне, критичне	виявляє емоційне ставлення лише в окремих ситуаціях	виявляє емоційне ставлення, але не може схарактеризувати емоції	виявляє емоційне ставлення, пояснює емоції	виявляє емоційне ставлення, пояснює і аргументує його

Оскільки Державний стандарт передбачає повне досягнення результатів на цикл навчання (зокрема, на кінець 6 класу), а логіка та поступ у процесі досягнення результатів можуть суттєво відрізнятись залежно від програми, обраної закладом освіти, доцільно поєднувати загальні рекомендації з очікуваними результатами навчання, наведеними в обраній модельній навчальній програмі.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу через узгодження програмового змісту і результатів навчання. Тому результати підсумкового оцінювання кожного учня/учениці мають бути інтегровані з урахуванням усіх видів діяльності на уроках з усіх видів мистецтва – пізнання та аналіз-інтерпретація творів мистецтва, практична діяльність в галузі мистецтва, виявлення естетичного ставлення (емоційного, оцінного, критичного), види комунікації через мистецтво.

У разі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» двома вчителями і наявності відмінності рівнів очікуваних результатів навчання зі складових інтегрованого курсу, під час підсумкового оцінювання обидва вчителі мають враховувати динаміку особистих навчальних досягнень учня /учениці з різних видів мистецтва та узгоджено встановлювати підсумковий рівень досягнень очікуваних результатів навчання на користь учня. Загальна підсумкова оцінка з інтегрованого курсу, узгоджена між двома вчителями, має виставлятися на кожній із двох відповідних сторінок журналу.

Список використаних джерел та літератури

1. Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі: Методичний посібник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2003. 104 с.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
3. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.
5. Навчально-методичне забезпечення Нова українська школа базової середньої освіти. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/navchalno-metodychne-zabezpechennia-5-9-kl-nush/>.
6. План заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (розпорядження Кабінету

Міністрів України від 13 грудня 2017 р. №903-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2017-%D1%80#Text>.

7. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30bccb01131290234.pdf>.

8. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-navchalnih-dosyaghen-uchniv-5-6-klasiv-yaki-zdobuvayut-osvitu-vidpovidno-do-novogo-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>.

Додаткова література

9. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі : Навч.-метод. Посібник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2000. 216 с.

10. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти : Навч.-метод. Посібник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2011. 640 с.

11. Теорія і практика мистецької освіти: збірник наукових праць. Ч. II / ред.-упор. Л.В. Обух (відп. Ред.), М.А. Моїсєєва. Житомир : О.О. Євенок, 2021. 186 с.

12. Фіцула М.М. Педагогіка : Навч. посіб. Вид.2-ге, випр., доп. Київ : Академвидав, 2007. 560 с.

Равлюк Л.Р.,

методист науково-методичного центру
дошкільної, початкової освіти
та предметів мистецької галузі,

КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

e-mail: muzykametod@gmail.com

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В 7-11 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2023/2024 Н.Р.

Організація освітньої діяльності з дисциплін освітньої галузі «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024